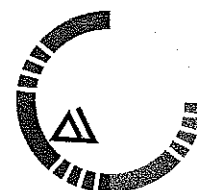

REMISSVAR

2010-08-09

dnr 2010-618

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Remissvar till Förslag till nationellt genomförande av UNESCO:s konvention om skydd av det immateriella kulturarvet (Ku2009/2175/KT)

Bakgrund

Sametingets roll och uppgifter

Sametinget tillkom 1993 och är både en statlig myndighet och ett folkvalt organ för det samiska folket i Sverige och med det övergripande uppdraget att bevaka frågor som rör den samiska allmänheten i Sverige.¹ Sametinget är förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur² Enligt Sametingslagen (1992:1433) ska Sametinget verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. För detta ändamål beslutar Sametinget om fördelningen av statens bidrag (det s.k. kulturanslaget) och medel ur Samefonden för att främja samisk kultur och samiska organisationer.³ Till Sametingets uppgifter hör också att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov och intressen beaktas, t.ex. vid nyttjande av mark och vatten i Sápmi.⁴

Kunskaper om samisk kultur, historia och samhällsliv är på de flesta nivåer i det svenska samhället låg. Av den anledningen inrättades Samiskt informationscentrum (som hör till Sametinget) år 2004, för att informera och höja kunskapsnivån i det svenska samhället om samisk kultur och historia.

Sedan den 1 januari 2010 gäller lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) där Sametinget tillsammans med länsstyrelsen i Stockholm har ett nationellt uppföljningsansvar att lagen efterlevs. För fullständig information om Sametingets verksamhet och allmän information om samisk kultur och samhällsliv gå gärna in på www.sametinget.se och www.samer.se. Sametinget har också fått regeringens uppdrag

¹ Regeringens proposition 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m..

² Förordning (2009:1395) med instruktion för Sametinget (SFS nr: 2009:1395).

³ 28:2 Bidrag till samisk kultur, anslagspost 5.1 Bidrag till samisk kultur och samiska organisationer, samt anslagspost 5.2 verksamhetsstöd till Giron Sámi Teáhter.

⁴ Sápmi är den samiska benämningen på det område som traditionellt bebotts/bebos av samer.

att starta upp hemsidan: www.minoritet.se som ger information om de nationella minoriteterna i Sverige.

Sametinget har sedan 2005 tillsammans med Centrum för biologisk mångfald inom programmet Naptek (Nationellt program för traditionell ekologisk kunskap) samverkat och utvecklat det s. k. *Samiska initiativet* där enskilda samer och organisationer själva har dokumenterat sin traditionella kunskap såsom muntliga berättelser i de tre nordligaste samebyarna, kunskap om växter och immateriell kunskap knutna till äldre samiska flyttleder.

Generella synpunkter på förslaget

Sametinget anser det beklagligt att vi inte beretts plats i beredningen av förslaget för att säkerställa att kunskap om det samiska immateriella kulturarvet hade framgått tydligare eftersom kunskap i att utöva och framföra ett immateriellt kulturarv är centralt i samisk kultur. Det immateriella kulturarvet knutet till landskapet är för samisk- och andra urfolks kulturer någonting i mycket högre grad levande än bland "västerländska" kulturer.

Konventionen definierar bl.a. immateriellt kulturarv såsom kunskap och sedvänjor rörande naturen och universum.⁵ Ur ett samiskt perspektiv är detta någonting mycket viktigt. Fortfarande finns en holistisk världsåskådning och syn på naturen där det särskilt till heliga plaster finns värden knutna.

Ur ett "modernt" svenskt, eller västerländskt synsätt skulle man kanske definiera det samiska immateriella kulturlandskapet som öde vildmark. Ett exempel är ju det man kallar för "den svenska fjällvärlden", en plats för rekreation för fjällvandrare som inte besitter kunskap om immateriella värden knutna till samiska kulturlandskapet. Eftersom samer i linje med andra urfolk inte heller har haft ett skriftspråk så har/är det muntliga berättande centralt i samisk kultur. Det finns oftast berättelser knutna till platser i landskapet och berättelser om händelser vid platser förs vidare från generation till generation och lever därmed vidare. De samiska ortnamnen har här en viktig meningsbärande betydelse.

Sametinget tycker således att det är bra att konventionen betonar det levande utövandet av immateriellt kulturarv och att huvudperspektivet är inriktat mot kunskap i att utföra och framföra ett kulturarv.⁶

Den dåtida synen på samer (och även de andra nationella minoritetsgrupperna) och den tidsanda som rådde när insamling, dokumentation och forskning om samer, den s.k. "sameforskningen" präglades av ett koloniserande perspektiv på samer. De institutioner som är föreslagna som expertnoder har tillskansat sig mestparten av sina samiska samlingar ifrån den tid då det rådde ett asymmetriskt förhållande mellan forskare och samer.

Sametinget anser därför att det är beklagligt att man i förslaget anno 2010, utelämnat det samiska- urfolksperspektivet på det immateriella kulturarvet.

⁵ Sid. 10

⁶ Ibid.

Det talar det för att Sametinget ska vara expertnod för det samiska immateriella kulturarvet eftersom vi besitter kompetens och kunskap och egna institutioner, såsom Sametinget och Åtjte Svenskt fjäll- och samemuseum, att själva förvalta och vara experter över vår egen kultur. Vi hoppas att vi kommit ifrån den tid när koloniala strukturer var vägledande i synen på samer. Vår samlade erfarenhet visar att de föreslagna institutionerna Nordiska museet, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksantikvarieämbetet och Svenskt visarkiv inte har tillräcklig kompetens om samiskt immateriellt kulturarv även om de besitter samlingar av samiskt immateriellt kulturarv.

Visserligen har Nordiska museet varit och är ansvarsmuseum för samisk kultur i Sverige, men helt utan förankring i det samiska samhället och pga. dess geografiska belägenhet knappast tillgängligt för den samiska befolkningen. Sitt uppdrag som ansvarsmuseum för samisk kultur härrör från den s.k. "sameforskningens" glansdagar vid förra sekelskiftet där svenska etnografer ivrigt samlade på sig samiska föremål till Nordiska museets samlingar.

Idag finns en allmän samisk kritik att så mycket av det samiska kulturarvet, såväl det materiella som det immateriella kulturarvet finns i Stockholm, långt från det samiska kärnområdet, Sápmi, otillgängligt för dem de i första hand berör- samerna.

Vi lever dessutom i en postkolonial tid, som betyder att vi samer, liksom andra urfolk gått från att vara passiva objekt till att vara handlande subjekt som kan föra vår egen talan i frågor som berör oss. Av den anledningen har man i FN instiftat det s.k. *United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues (UNPFII)*.⁷

Själva tillkomsten av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet kom till, som förslaget påvisar, som en respons på ändrade maktstrukturer i världen, där tidigare koloniserade länder med annan världsåskådning och kunskapstradition och i högre grad immateriellt kulturarv än västerländska stater såg behovet att skydda dem.⁸

I förslaget nämns att "konventionen bör koordineras med implementeringen av Landskapskonventionen och *konventionen om skydd för ursprungsbefolkningar*."⁹ Om det är ILO-konventionen nr 169, som förslaget åsyftar, och som Sverige tidigare varit tveksam att ratificera, ställer sig Sametinget mer än positiv till den implementeringen.

Synpunkter på förslag till ansvarsfördelning och genomförande av modellen¹⁰

Sametinget anser att konventionen ska ratificeras och instämmer i utredningens alternativ 3; med ett *helt genomförande* av konventionen i Sverige med en samordnande myndighet och med expertnoder knutna till sig. Vi instämmer också att varje expertnod bör kopplas samman med sitt respektive fackområde och ges ansvar till konventionens olika

⁷ Se: <http://www.un.org/esa/socdev/unpfii>

⁸ Sid. 13

⁹ Sid. 25

¹⁰ Sid. 29

huvudområden. Sametinget instämmer i att man bör inrätta ett råd för det immateriella kulturarvet i Sverige liknande Centrum för biologisk mångfald i vilken Sametinget vill vara representerad när det gäller det samiska immateriella kulturarvet. Sametinget instämmer i arbetsgruppens förslag att Nordiska museet, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksantikvarieämbetet och Svenskt visarkiv blir nodansvariga för respektive sakområde. Men, och det här är en viktig invändning, Sametinget instämmer *inte* i att dessa institutioner ska vara nodansvariga för det samiska immateriella kulturarvet. Nu anger inte förslaget närmare huruvida föreslagna institutioner ska skydda det samiska, eller de andra nationella minoriteternas immateriella kulturarv. Sametinget anser således inte att det räcker att expertnoderna "ska särskilt uppmärksamma landets minoriteter".¹¹ Sametinget vet av erfarenhet att sådana formuleringar gör att man lätt kan förbise minoritetsgrupper. Av den anledningen vill Sametinget företräda samerna och vara särskild expertnod för det samiska immateriella kulturarvet.

Sametinget anser det bra att förslaget uppmärksammat att "minoritetsgrupper behöver egna starka kulturinstitutioner för att de bättre än hittills ska kunna samarbeta med övriga berörda kulturinstitutioner."¹² I samernas fall har vi Sametinget och Ájtte, svenskt fjäll- och samemuseum som arbetar med det immateriella kulturarvet och som skulle kunna samarbeta med andra institutioner.

Vi vill i sammanhanget också understryka att vi anser att det överordnade syftet med att samerna som urfolk har egna kulturinstitutioner är ju för att bygga upp egen kompetens om sitt kulturarv, såväl materiellt som immateriellt och ha en egen representation som för en egen talan. Det var ju också huvudsyftet med etablerandet av Sametinget en gång i tiden.¹³

Sametinget har under 2010 tagit fram ett särskilt policydokument för traditionell kunskap; *Árbediehtu*. Den traditionella kunskapen ingår i det immateriella kulturarvet, det här är Sametingets mål och vision gällande *Árbediehtu*:

Vår vision: Ett Sápmi där árbediehtu har en levande och stark position i samhället

Vi samer vill leva i ett Sápmi, där vidareförmedling, förvaltande, dokumenterande, och bevarande av árbediehtu har sin bas i vår samiska värdegrund. Vi eftersträvar att ha kontroll och inflytande över vår samiska traditionella kunskap, vilket är en självklarhet utifrån folkrätten och dess föreskrifter om självbestämmande. Vi vill leva i ett samhälle där vi kan hämta lösningar, modeller och erfarenheter från vår árbediehtu, vilket är berikande för såväl oss samer som för samhället i stort.¹⁴

Slutligen så välkomnar Sametinget en träff med Kulturdepartementet för att närmare utveckla våra synpunkter på säkerställandet av samiskt immateriellt kulturarv i förhållande till implementering av Unescos konvention om det immateriella kulturarvet.

¹¹ Sid. 32

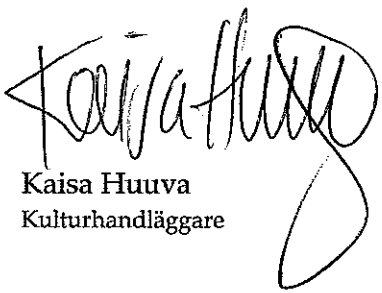
¹² Sid. 24

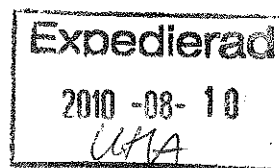
¹³ Regeringens proposition 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m.

¹⁴ Sametinget (2010), Sametingets policydokument för Traditionell kunskap-Árbediehtu.

Beslut i detta ärende har fattats av Sametingets styrelseordförande Ingrid Inga efter föredragning från kulturhandläggare Kaisa Huuva.

Ingrid Inga
Styrelseordförande

Kaisa Huuva
Kulturhandläggare

Cajuhus/adress
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA
e-post: Kansli@sametinget.se
Org.nr.: 202100-4573

Telefovdna/telefon
0980 - 780 30 (växel)

www.sametinget.se

Fåksa/telefax
0980 - 780 31